

5. Лебеда А.Ф., Джуренко Н.И., Исайкина А.П., Собко В.Г. Лекарственные растения. М.: АСТПРЕСС-КНИГА, 2004. 912 с.
6. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / відп. ред. А. М. Гродзінський. Київ : Видавництво «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. 544 с.
7. Меженський В.М., Меженська Л.М. Малопоширені плодови культури : навчальний посібник. К. : ЦП «Компринт», 2016. 544 с.
8. Настас Г. В. Зизифус. *Малораспространенные плодово – ягодные растения*. Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1987. С. 5–80.
9. Фармазюк В. И. Энциклопедия пищевых лекарственных растений : культурные и дикорастущие растения в практической медицине / под ред. Н. П. Максютинной. Киев : Издательство А. С. К., 2003. 792 с.

ТЕХНОГЕННІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Криловець М.Г.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

М5 Одним із головних завдань суспільно-географічного вивчення техногенної життєдіяльності населення є пізнання впливу техногенних небезпек на розміщення продуктивних сил та забезпечення комплексно-пропорційного розвитку територій.

472/14 Процеси, пов'язані з трансформацією суспільства і економіки України, супроводжуються гострою і затяжною соціально-економічною кризою, військовим станом, наслідки яких не можуть не позначитися на здоров'ї її громадян. Внаслідок несприятливих умов життя більшості населення зумовлених названими причинами, зростає захворюваність і смертність, підвищується інвалідність, що призвело до емоційної депресії та відсутності коштів, необхідних для збереження здоров'я населення та лікування хворих і поранених. Серед труднощів, з якими все частіше стикається молодь – зростання безробіття і бідності, майнова нерівність, погіршення доступу до основних соціальних послуг, до якісної освіти та медичного обслуговування, зростання злочинності, особливо серед неповнолітніх, нестабільність сім'ї тощо.

472/14 Останнім часом гармонія співіснування людини з природою порушена. В сучасних умовах розвиток промисловості досяг рівня, коли людство бере від природи більше, ніж вона може продукувати. Промисловими відходами, вихлопними газами, шумом, електромагнітними полями, а інколи й радіоактивними речовинами забруднені значні території. Колись найкращі у світі українські чорноземи деградують, руйнуються, загинули сотні малих річок, а великі ріки та інші водойми стають відстійниками отрут. Поряд з цим рівень техногенного забруднення довкілля природа вже неспроможна нейтралізувати.

333/93 Майже третина всіх промислових об'єктів становлять підприємства, пов'язані з виробництвом, переробкою та зберіганням сильнодіючих отруйних, вибухо- і вогненебезпечних речовин.

М1 Великі промислові комплекси утримують надпотужні агрегати й значні обсяги небезпечних речовин. Розвиток переважно галузей важкої індустрії без належної оцінки екологічних можливостей територій, де вони розміщені, обумовили надмірну матеріало- та енергоємність виробництва в Україні, погіршення умов проживання населення, загострення ризиків надзвичайних ситуацій.

333/82 У міру зростання населення і розвитку господарства зростає кількість техногенних катастроф, частота їх появи, обсяг збитків, завданих небезпечними подіями техногенного характеру (наприклад, вихід з ладу або пошкодження механізму, машини, агрегату, транспортного засобу або споруди, що супроводжується порушенням виробничого процесу чи техніки безпеки), що спричинила загибель людей або створює на об'єкті чи окремій території загрозу життю та здоров'ю людей, супроводжується матеріальними збитками (руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу) чи завдає шкоди довкіллю.

333/83 До надзвичайних ситуацій техногенного характеру відносяться транспортні аварії (катастрофи), пожежі, вибухи або загрози їх, аварії з викидом чи загрозою викиду небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптове руйнування споруд і будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах тощо.

М5 Небезпеки об'єктивно властиві всім процесам, що відбуваються з використанням енергії, речовини чи інформації. Це становить основу протиріччя між суспільними потребами людей, діяльністю, за допомогою якої вони задовольняють ці потреби, та потребою суспільства (людини) в безпеці; надзвичайні ситуації порушують соціальну, економічну, екологічну, інформаційну, політичну, технологічну впорядкованість суспільства.

333/83 Особливу небезпеку останнім часом несуть ситуації воєнного характеру пов'язані з наслідками збройного нападу: знищення об'єктів цивільного призначення, застосування зброї масового ураження, захоплення і руйнування атомних і гідроелектростанцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин, нафтопродуктів, вибухівки, транспортних та інженерних комунікацій, систем зв'язку, захоплення і знищення заручників і полонених.

М7 Об'єкти техногенного комплексу України з високим рівнем виникнення надзвичайних ситуацій зазвичай вичерпують ресурс свого функціонування, оскільки укомплектовані морально та фізично застарілим обладнанням, використовують застарілі небезпечні технології. Ситуація ускладнюється ще й повільною зміною структури господарства країни та військовим станом.

М7 Оцінка техногенної безпеки в Україні має оцінюватись через: аналіз надзвичайних ситуацій техногенного походження та їх вплив на

суспільний розвиток в державі та її регіонах, виявлення найуразливіших для них техногенних загроз, заходи щодо їх запобігання й усунення, аналіз особливостей розміщення в межах країни джерел техногенних небезпек, розробку схеми районування території України за рівнем небезпек, вироблення зміни рівня безпеки життєдіяльності населення України й розробки наукових засад удосконалення управління техногенною безпекою на рівні держави та її регіонів.

М6 Практикою доведено, що майже завжди техногенні катастрофи, гострота їх наслідків обумовлені незадовільним рівнем вирішення проблеми організації управління. Серед організаційно-управлінських чинників безпеки життєдіяльності населення потребують поліпшення: організаційно-виробничі, інженерно-технічні, медико-організаційні, контрольно-правові, наукові, фінансово-ресурсні, територіально-організаційні тощо.

М1 Проблема запобігання техногенним надзвичайним ситуаціям, зменшення їх впливу на населення, природу й економіку має пріоритетне загальнодержавне значення. Актуальним є всебічне вивчення техногенної безпеки життєдіяльності населення України всіма галузями науки, що має на меті розробку оптимальної стратегії запобігання техногенним катастрофам, зменшення впливу на населення й економіку. Виникла необхідність створення державної концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій.

496/29 Здоров'я людини багато в чому залежить від здатності суспільства до взаємної взаємодії з фізичними, хімічними, біологічними та іншими факторами зовнішнього оточення.

496/60 Основними причинами різкого зниження рівня здоров'я населення країни є глибока соціально-економічна криза, військовий стан, слабка матеріально-технічна база закладів охорони здоров'я, санітарно-гігієнічна безграмотність і безвідповідальність значної частини населення, відсутність мотивації вести здоровий спосіб життя, як провідного чинника збереження та зміцнення здоров'я.

468/208 Як окремі фактори зниження рівня здоров'я розглядаються генетична схильність, вікова та гендерна ознаки, рівень радіації, рівень забруднення повітря, води і продуктів харчування, режим харчування та фізичної активності, рівень доходів, демографічна ситуація, доступність і рівень медичної допомоги, міграційні процеси і стреси, особливо під час війни тощо.

472/15 Системною кризою є і криза духовна. Духовна криза особистості – це перш за все, втрата сенсу життя. Гострота вічних питань не завжди залежить від віку, але для молодих людей їх невизначеність частіше за все призводить до глибокої психологічної кризи особистості.

333/98 Попадаючи в надзвичайні ситуації техногенного характеру люди зазнають психологічного стресу, страху, проявів сильного збудження, загальмованості, пригніченості, байдужості, безладних неадекватних дій, нездатності до будь-яких дій, панічної та істеричної реакції тощо. Всі ці прояви мають певний вплив на здоров'я людини.

333/99 Надаючи учням валеологічні знання потрібно вчити: заспокоїтися й оцінювати ситуацію, власний стан; планувати свої подальші дії; надавати першу медичну допомогу постраждалим або самодопомогу; діяти за планом. Для благополучного подолання всіх труднощів у надзвичайній ситуації потрібно навчитись переборювати психологічні стреси, виявляти винахідливість, наполегливість, волю, грамотні дії задля збереження життя, здоров'я і працездатності.

ФОНД В. І. ВЕРНАДСЬКОГО В ПОЛТАВСЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО: АНАЛІЗ І ВИКОРИСТАННЯ

Кигим С.Л.

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, м. Полтава

Ім'я геніального вченого енциклопедиста академіка В. І. Вернадського назавжди пов'язано з Полтавським краєзнавчим музеєм – одним із найстаріших науково-освітніх закладів України. Вчений брав активну участь у створенні та всебічній підтримці Природничо-історичного музею губернського земства – нині Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського [2]. Вшановуючи пам'ять вченого в музеї створено спеціальне зібрання стосовно його персоналії, яке на сьогодні нараховує близько тисячі одиниць. До нього входять колекції ґрунтів, гірських порід і мінералів, рукописи, листи-автографи, прижиттєві видання наукових праць, література про життя, наукову та організаторську діяльність вченого з дарчими написами авторів, спогади про перебування В. І. Вернадського та його родини на Полтавщині; матеріали наукових читань, які традиційно, починаючи з 1991 р., проводить Комісія НАН України з наукової спадщини академіка В. І. Вернадського, наукових конференцій, що відбуваються в Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці, Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського, Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, інших навчальних закладах; твори мистецтва, фотовідбитки, які зберігаються у фондосховищі, науковому архіві та науковій бібліотеці музею [4]. Фонд В. І. Вернадського в Полтавському краєзнавчому музеї почав формуватися з часу заснування музею. Перші його надходження, які мають виключно важливе наукове та історичне значення – колекція зразків ґрунтів, зібраних вченим на території Кременчуцького повіту під час роботи у складі докучаєвської експедиції. Останніми надходженнями до наукового архіву музею стали документи про діяльність Благодійного фонду В. І. Вернадського, що працював у Полтаві у 1994 – 2019 рр. Одним з головних завдань Фонду було відновлення садиби Вернадських на Бутовій горі у Шишаках [1]. 11 березня 2024 р., напередодні 161-річчя з дня народження В. І. Вернадського музей поповнився цікавим експонатом – поштовою листівкою, надісланою з Української антарктичної станції «Академік Вернадський» з дарчими написами та автографами